

Sankciju riska pārvaldīšana: juridiskie un praktiskie aspekti / Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju ievērošana

Krišjānis Bušs
Zvērināta advokāta palīgs

2020. gada 14. februārī
“JURIDISKIE ASPEKTI BIZNESĀ 2020”

Kas ir sankcijas?

Ārpolitikas instruments, kura mērķis ir panākt mieru un novērst starptautiskos noziegumus un cilvēktiesību pārkāpumus, kā arī novērst kaitējumu ārpolitiskajām interesēm un cīnīties pret starptautisko terorismu un proliferāciju

Noraidošas attieksmes demonstrēšana pret sabiedrības iekārtām, kas atbalsta vai neefektīvi cīnās pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, terorisma un proliferācijas finansēšanu

Ierobežojumi

- Starptautisko un nacionālo sankciju veidi:
  - 1) finanšu ierobežojumi
  - 2) civiltiesiskie ierobežojumi
  - 3) ieceļošanas ierobežojumi
  - 4) stratēģiskas nozīmes preču un citu preču aprites ierobežojumi
  - 5) tūrisma pakalpojumu sniegšanas ierobežojumi
- Papildus mērķis – novērst kompetento iestāžu uzraudzībā esošo personu iesaistīšanu starptautisko un nacionālo sankciju prasību pārkāpšanā vai apiešanās vai izvairīšanos no to izpildes
- FATF 6. rekomendācija (*Mērķtiecīgas finanšu sankcijas saistībā ar terorisma un teroristu finansēšanu*)

Sankciju režīmi

- ANO sankcijas
- Eiropas Savienības sankcijas
- Latvijas Republikas nacionālās sankcijas
- NATO dalībvalstu sankcijas (ASV OFAC sankcijas)

Sankciju likums

- Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums (spēkā no 2016. gada 1. marta, jaunākie grozījumi stājās spēkā 2019. gada 4. jūlijā)
- Latvija vēsturiski ievēro atbilstoši starptautiskajām publiskajām tiesībām noteiktus ierobežojumus
- Sankciju likuma spēkā stāšanās 2016. gada 1. martā nav revolucionāra ideja – šis normatīvais akts hronoloģiski aizstāj un papildina citus tiesību aktus, kas ir bijuši spēkā iepriekš
- Ietver atsauces uz FATF, Moneyval un OECD standartiem
- Mērķis – nodrošināt starptautisko mieru, drošību un tiesiskumu atbilstoši Latvijas starptautiskajām saistībām
- Mērķis tiek īstenots, nodrošinot nevardarbīgus pasākumus (ierobežojumus) nolūkā mainīt vai novērst sankciju subjekta prettiesisko rīcību bez militāra spēka

Sankciju likuma subjekti

Sankciju likuma subjekti ir visas personas, un tām ir pienākums ievērot un izpildīt starptautiskās un nacionālās sankcijas saskaņā ar saistošajiem sankciju režīmiem

Sankciju likuma subjekti ir ne tikai visas fiziskās un juridiskās personas, bet arī personu apvienības, piemēram, personālsabiedrības, un juridisko personu filiāles, kurām pašām par sevi nav juridiskas personas statusa

Pienākumi I

- Galvenais pienākums – ievērot un izpildīt starptautiskās un nacionālās sankcijas
- Kompetento iestāžu uzraudzībā esošajiem subjektiem vienlaikus ir pienākums veikt sankciju riska novērtējumu un izveidot iekšējās kontroles sistēmu
- Kompetentās iestādes uzrauga starptautiskajās un nacionālajās sankcijās noteikto ierobežojumu izpildi galvenokārt attiecībā uz tām personām, kuras tās uzrauga saskaņā ar Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumu (izņēmumi – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, Ekonomikas ministrija un Rajona (pilsētas) tiesas zemesgrāmatu nodaļa)

Pienākumi II

- Jāveic riska novērtējums
- Atbilstoši riska novērtējumam jāizstrādā iekšējās kontroles sistēma sankciju režīma ievērošanai, iekļaujot attiecīgās politikas un procedūras. Politikā tiek aprakstīti standarti, kurus likuma subjekts piemēro klientu izvēlē un darījumu veikšanā, savukārt procedūra praktiski apraksta darbības, kuras likuma subjektam jāveic, lai ievērotu sankcijas
- Jāpārbauda, vai esošie un potenciālie klienti nav iekļauti sankciju sarakstos
- Atbilstoši klienta riska novērtējumam jānosaka klienta uzraudzības un pārbaudes regularitāte
- Konstatējot sankciju režīma pārkāpumu, jāziņo Valsts drošības dienestam, jāiesaldē sankciju subjekta finanšu līdzekļus, nedrīkst sniegt tam finanšu pakalpojumus un slēgt civiltiesiskus darījumus vai veikt darbības, kas veicinātu sankciju apiešanu, kā arī par šīm darbībām ir jāinformē kompetentā iestāde
- Ja ir aizdomas par sankciju apiešanu vai apiešanas mēģinājumu, jāziņo Finanšu izlūkošanas dienestam

Sankciju riska novērtējums

- Faktori:
  - 1) subjekta darbības un pakalpojumu sniegšanas reģions
  - 2) valstis un teritorijas, kurās darbojas trešās personas, kas subjekta interesēs veic klientu piesaisti (ja tādas ir)
  - 3) piedāvāto pakalpojumu risks, proti, iespēja tos izmantot, lai apietu sankciju režīmu
  - 4) klienta risks (klienta juridiskā forma, valsts un ģeogrāfiskais risks, klienta izmantoto pakalpojumu risks un pakalpojumu piegādes kanālu risks)
- Riska indikatori
- Riska novērtējuma atjaunošana

Iekšējās kontroles sistēmas politikas un procedūras

- Valsts ieņēmumu dienests iesaka sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmu integrēt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas iekšējās kontroles sistēmā
- Politikai jāatspoguļo subjekta darbības atbilstība Sankciju likumam, nosakot vispārīgus pamatprincipus (piemēram, sankciju pārbaude, risku novērtēšana, ziņošanas pienākums, atbildīgo darbinieku iecelšana un darbinieku apmācība)
- Procedūrā jāatspoguļo precīzas darbības, kuras subjekts veic, lai sasniegtu politikā definētos pamatprincipus un mērķus (piemēram, sankciju pārbaude <https://sankcijas.fid.gov.lv/> un <https://www.sanctionsmap.eu/>, sankciju risku paaugstinošu pazīmju analīzes apraksts, informācijas saglabāšanas kārtība, korporatīvās prasības iecelšanai, apmācību tvērums)

Ziņošana

- Nekavējoties, bet ne vēlāk kā nākamajā darb dienā, jāziņo Valsts drošības dienestam par sankciju pārkāpšanu vai mēģinājumu pārkāpt sankcijas
- Ziņojumu var sniegt brīvā formā, norādot iesniedzēju identificējošu informāciju, paskaidrojot klienta sankciju pārkāpumu un pievienojot klienta izpētēs informāciju, sūtot to uz e-pasta adresi sankcijas@vdd.gov.lv
- Pēc ziņojuma iesniegšanas Valsts drošības dienestam nepieciešams informēt kompetento iestādi (piemēram, Valsts ieņēmumu dienestu, nosūtot informāciju par sankciju pārkāpumu uz e-pasta adresi NILLNP.lietvediba@vid.gov.lv)
- Informācijai kompetentajai iestādei jāsaturs dati, lai varētu identificēt Sankciju likuma subjektu un pārkāpumā iesaistītās personas, kā arī datumus, kad sankciju pārkāpums ir konstatēts un par to paziņots
- Ja ir aizdomas par starptautisko un nacionālo sankciju apiešanu vai apiešanas mēģinājumu finanšu ierobežojumu izpildē, jāziņo Finanšu izlūkošanas dienestam Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā noteiktajā kārtībā

Iekšējās kontroles sistēmas efektivitāte

- Saskaņā ar starptautiskajiem standartiem personu pārbaude sankciju sarakstos nav pietiekama, lai uzskatītu, ka sankcijas tiek ievērotas – subjektiem jābūt izpratnei par to, kas ir sankcijas un kā tās ietekmē viņu darbību
- Papildus klienta pārbaudei nepieciešams pārbaudīt arī klienta dalībniekus vai akcionārus, klienta patiesos labuma guvējus, klienta valdes un padomes locekļus, kā arī līgumisko pārstāvjus
- Pārbažu laikā kompetentās iestādes izvērtē gan to, vai likuma subjekti ir veikuši riska novērtējumus un izstrādājuši iekšējās kontroles sistēmas, gan arī pārliecinās, vai praksē tiek veiktas klientu sankciju pārbaudes un vai šo pārbažu rezultāti tiek dokumentēti
- Jāņem vērā ne tikai Sankciju likuma prasības, bet arī kompetento iestāžu vadlīnijas (piemēram, prasību iecelt par sankciju riska pārvaldīšanu atbildīgo darbinieku)

Ad hoc pieprasījumi

- FKTK 2019. gada 29. janvāra normatīvie noteikumi Nr. 13 “Sankciju riska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi”
- Izveidojot sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas, kredītiestādēm ir pienākums, cita starpā, ņemt vērā šādu sankciju risku paaugstinošu pazīmi: “klients, klienta sadarbības partneris vai klienta darījumi ir saistīti ar teritoriju vai valsti, uz kuru attiecināmas sankcijas, vai šādas teritorijas vai valsts pierobežu”
- Nozīmīgākais apliecinājums Sankciju likuma normu ievērošanai ir atbilstoša sankciju iekšējās kontroles sistēmas izstrāde. Vienlaikus atbildīgajai personai ir jāprot pamatoti izklāstīt procedūru piemērošanas praktiskās nianšes, tādējādi demonstrējot, ka subjekts patiešām ievēro sankcijas
- Par apliecinājumu Sankciju likuma prasību izpildei kalpo arī klientu un sadarbības partneru lietas un citi dokumentēti apliecinājumi, piemēram, ekrānšāviņi, kas norāda uz attiecīgo personu neesamību sankciju sarakstos

Atbildība

- Saskaņā ar Krimināllikuma 84. pantu par starptautisko organizāciju un Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšanu ir piemērojama kriminālatbildība – bargākais sods ir brīvības atņemšana uz laiku līdz astoņiem gadiem
- Par pārkāpumiem attiecībā uz iekšējās kontroles sistēmu un sankciju riska pārvaldību var piemērot šādas administratīvās sankcijas:
  - 1) izteikt brīdinājumu
  - 2) uzlikt par pārkāpumu atbildīgajai fiziskajai vai juridiskajai personai soda naudu līdz 1,000,000 eiro
  - 3) apturēt vai pārtraukt darbību, tostarp apturēt vai anulēt licenci (sertifikātu) vai anulēt ierakstu attiecīgajā reģistrā
  - 4) uzlikt par pienākumu veikt noteiktu darbību vai atturēties no tās

Krišjānis Bušs

**Zvērināta advokāta palīgs
Banku un finanšu tiesības**

krisjanis.buss@cobalt.legal

+371 6720 1800

Krišjānis Bušs specializējas banku un finanšu tiesību jautājumos. Viņam ir vairāk kā piecu gadu pieredze Latvijas un ārvalstu klientu konsultēšanā liela apmēra pārrobežu finansēšanas darījumos, uzņēmumu iegādē un apvienošanā, kā arī finanšu un kapitāla tirgus regulējuma jomā.

Krišjānis ir daudzu zinātniski recenzētu publikāciju, tostarp Latvijas Republikas Satversmes komentāru, autors un ir pasniedzis lekcijas Rīgas Ekonomikas augstskolā. Viņš ir prestižās Dž. Viljama Fulbraita stipendijas ieguvējs tiesību zinātnes studijām ASV.

CŌBALT

CŌBALT

Paldies!

Estonia

Kawe Plaza, Pärnu mnt 15
10141 Tallinn
Tel +372 665 1888
tallinn@cobalt.legal

Latvia

Marijas iela 13 k-2
LV-1050 Rīga
Tel +371 6720 1800
riga@cobalt.legal

Lithuania

Lvovo 25
LT-09320 Vilnius
Tel +370 5250 0800
vilnius@cobalt.legal

Belarus

Pobediteley Ave 100-207
220020 Minsk
Tel +375 17 336 0093
minsk@cobalt.legal

www.cobalt.legal

CŌBALT